

HỌC TẬP SUỐT ĐỜI VÀ XÂY DỰNG XÃ HỘI HỌC TẬP TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ

ĐẶNG THỊ MINH*

Học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập không chỉ là nhu cầu thiết yếu của mỗi cá nhân mà còn là yêu cầu tất yếu của quốc gia để thúc đẩy phát triển bền vững. Trong bối cảnh chuyển đổi số và cách mạng công nghiệp 4.0, cơ hội học tập, nâng cao tri thức và rèn luyện kỹ năng ngày càng được mở rộng, giúp con người thích ứng với những biến đổi của xã hội. Bài viết tập trung phân tích ý nghĩa của học tập suốt đời, xây dựng xã hội học tập; đồng thời, đề xuất các giải pháp thúc đẩy xã hội học tập trong bối cảnh chuyển đổi số ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Học tập suốt đời; xây dựng xã hội học tập; chuyển đổi số; thúc đẩy; nâng cao tri thức. Lifelong learning and building a learning society are not only essential needs for each individual but also inevitable requirements for the nation in order to promote sustainable development. In the context of digital transformation and the Industrial Revolution 4.0, opportunities for learning, enhancing knowledge, and developing skills are increasingly expanded, enabling people to adapt flexibly to rapid social changes. This article examines the importance of lifelong learning and the establishment of a learning society, while also proposing targeted solutions to foster the development of a learning society in Vietnam amid the current digital transformation.

Keywords: Lifelong learning; building a learning society; digital transformation; promotion; knowledge enhancement.

NGÀY NHẬN: 07/6/2025

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 03/9/2025

NGÀY DUYỆT: 18/9/2025

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.356.2025.1289>

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ, học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập vừa là nhiệm vụ mang tính cấp bách, vừa là chiến lược cơ bản, lâu dài; tạo động lực thúc đẩy toàn dân thi đua học tập để bồi đắp, trau dồi kiến thức, nâng cao năng lực bản thân. Phong trào học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập mở ra cơ hội và môi trường thuận lợi cho người dân được tiếp cận công bằng với hệ thống giáo dục mở, được

thường xuyên cập nhật tri thức và vận dụng những tri thức mới đã tích lũy được vào các hoạt động kinh tế - xã hội nhằm nâng cao năng suất lao động, góp phần tăng trưởng kinh tế, phát triển bền vững và nâng cao chất lượng cuộc sống người dân, hiện thực hóa mục tiêu đưa đất nước phát triển bằng tri thức và sức sáng tạo của Nhân dân để trở thành quốc gia hùng mạnh.

* TS, Học viện Hành chính và Quản trị công

2. Ý nghĩa của việc thúc đẩy học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập

Xây dựng xã hội học tập là ý tưởng được UNESCO đưa ra thảo luận từ cuối những năm 60 thế kỷ XX, trong đó nhấn mạnh giáo dục cần phải có phạm vi bao phủ tới toàn bộ cộng đồng và diễn ra trong suốt cuộc đời mỗi cá nhân. Ở Việt Nam, tư tưởng về xã hội học tập và học tập suốt đời đã được Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập ngay sau khi nước nhà giành được độc lập. Năm 1946, khi trả lời phỏng vấn các nhà báo nước ngoài, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành”¹.

Học tập suốt đời là quá trình học tập liên tục và chủ động trong suốt cuộc đời mỗi con người, tạo cơ hội để học hỏi những điều mới, trau dồi kỹ năng, mở rộng kiến thức nhằm phát triển toàn diện về đức, trí, thể, mỹ. Học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập không chỉ thể hiện truyền thống hiếu học tốt đẹp của gia đình, dòng họ mà còn được xem như một trong những nhu cầu cơ bản tất yếu của cuộc sống mỗi cá nhân.

Trong thời đại khoa học - công nghệ phát triển như vũ bão, nhu cầu về học tập, khám phá tri thức mới của người dân ngày càng gia tăng để bắt kịp sự phát triển xã hội và thích nghi với đời sống văn minh, hiện đại. Do đó, việc học tập suốt đời không chỉ giúp mỗi cá nhân nhận biết, thích nghi, không tụt hậu trước sự biến đổi từng ngày của thế giới hiện đại mà còn góp phần làm giàu trí tuệ, hoàn thiện nhân cách, vượt qua khó khăn, thử thách để ngày càng tiến bộ và định vị bản thân. Trước bối cảnh đó, mỗi cá nhân cần phát huy tinh thần tự học, chủ động ứng dụng thành tựu khoa học - công nghệ vào thực tiễn. Việc này không chỉ giúp nâng cao năng lực cá nhân mà còn góp phần thúc đẩy cải cách hành chính, đẩy nhanh quá trình chuyển đổi số quốc gia và nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản trị nhà nước.

3. Thực tiễn thực hiện phong trào học tập suốt đời, xây dựng xã hội học tập

Học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập luôn được Đảng và Nhà nước quan tâm chỉ đạo thực hiện. Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ IX đã xác định: “Đẩy mạnh phong trào học tập trong Nhân dân bằng những hình thức giáo dục chính quy và không chính quy, thực hiện giáo dục cho mọi người, cả nước trở thành một xã hội học tập”²; Nghị quyết Đại hội lần thứ X của Đảng nhấn mạnh: “Chuyển dần mô hình giáo dục hiện nay sang mô hình giáo dục mở - mô hình xã hội học tập với hệ thống học tập suốt đời, đào tạo liên tục, liên thông giữa các bậc học, ngành học”³.

Chủ trương học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập đã được xác định xuyên suốt qua nhiều văn bản quan trọng, như: Chỉ thị số 11-CT/TW ngày 13/4/2007 của Bộ Chính trị yêu cầu các cấp ủy, tổ chức đảng phát triển phong trào xây dựng xã hội học tập, đẩy mạnh hình thành trung tâm học tập cộng đồng, lấy truyền thống “hiếu học” làm động lực tinh thần khuyến khích Nhân dân học tập thường xuyên, học tập suốt đời. Các quyết định của Thủ tướng Chính phủ, như: Quyết định số 89/QĐ-TTg ngày 09/01/2013 phê duyệt Đề án xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2012 - 2020; Quyết định số 1373/QĐ-TTg ngày 30/7/2021 phê duyệt Đề án xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2021 - 2030 với mục tiêu đến năm 2030, mọi người dân đều có cơ hội bình đẳng tiếp cận hệ thống giáo dục mở, đa dạng, linh hoạt, hiện đại, góp phần phát triển nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu cách mạng công nghiệp 4.0 và hội nhập quốc tế. Ngày 26/3/2025, Thủ tướng Chính phủ phát động phong trào “Bình dân học vụ số” với sứ mệnh phổ cập kiến thức, kỹ năng số cơ bản cho toàn dân, đặc biệt ở vùng sâu, vùng xa, vùng khó khăn; hướng tới xây dựng môi trường học tập số mở, linh hoạt, giúp người dân làm chủ công nghệ, nâng cao chất lượng

cuộc sống, gia tăng năng lực cạnh tranh và đóng góp vào sự phát triển của đất nước.

Quán triệt chủ trương của Đảng và triển khai thực hiện các đề án của Chính phủ, thời gian qua, phong trào học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập đã có nhiều kết quả đáng ghi nhận.

Một là, đã hình thành hệ thống giáo dục quốc dân theo hướng mở; mạng lưới, quy mô giáo dục được mở rộng khắp các vùng, miền trong cả nước; các cơ sở giáo dục thường xuyên được củng cố và phát triển nhanh chóng về số lượng, chất lượng; đa dạng hóa các loại hình trường, lớp, các hình thức đào tạo, tạo nhiều cơ hội học tập cho mọi lứa tuổi, thành phần và mang lại hiệu quả thiết thực đáp ứng tốt hơn nhu cầu học tập của người dân. Đặc biệt, trong năm 2020, cả nước có 17.459 cơ sở giáo dục thường xuyên⁴.

Hai là, các cấp, các ngành chú trọng xây dựng môi trường giáo dục lành mạnh, học đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn, lý thuyết gắn với thực hành. Các phong trào thi đua khuyến học, khuyến tài, thi đua dạy tốt - học tốt ở hầu hết các địa phương từng bước đi vào chiều sâu và ngày càng thực chất.

Ba là, tập trung đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến, nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập, triển khai đồng bộ từ cơ quan, tổ chức đến từng cá nhân, doanh nghiệp và hộ gia đình. Qua đó, tăng cường hiệu quả công tác khuyến học, khuyến tài và xây dựng xã hội học tập trong điều kiện kinh tế số, xã hội số. Đồng thời, Nhà nước chú trọng hỗ trợ các nhóm yếu thế, như: người dân tộc thiểu số, người khuyết tật, bảo đảm mọi công dân có nhu cầu đều được tạo điều kiện học tập suốt đời bằng nhiều hình thức phù hợp. Các địa phương trong cả nước đã đẩy mạnh phong trào thi đua xây dựng gia đình hiếu học, dòng họ hiếu học, hội đồng hương khuyến học; chú trọng xây dựng các trung tâm học tập cộng đồng ở cấp xã.

Nhiều địa phương đã xây dựng và thực hiện các mô hình học tập: “Công dân học tập”, “Gia đình học tập”, “Dòng họ học tập”, “Cộng đồng học tập”, “Bình dân học vụ tiếng Anh” và xây dựng các tiêu chí đánh giá và công nhận danh hiệu “Công dân học tập”. Trong bối cảnh chuyển đổi số, người dân ngày càng tích cực, nỗ lực tự học các kỹ năng số để tự cập nhật thông tin, đáp ứng yêu cầu công việc theo quy định của Chương trình chuyển đổi số quốc gia và đạt danh hiệu “Công dân học tập” trên môi trường số hóa.

Bên cạnh những thành tựu đạt được, vẫn còn những tồn tại, hạn chế nhất định, như: việc triển khai xây dựng các mô hình học tập trong xã hội còn chậm, chưa thật đồng đều trong cả nước; còn tình trạng chậm đổi mới về nội dung, phương pháp dạy học, tổ chức hoạt động giáo dục và đào tạo; chất lượng đào tạo từ xa chưa cao, chưa theo kịp xu thế phát triển giáo dục của thế giới. Các hoạt động học tập suốt đời ngoài nhà trường còn đơn điệu; nhiều trung tâm học tập cộng đồng gặp khó khăn về cơ sở vật chất, đội ngũ và tài chính nên chưa đáp ứng nhu cầu học tập của người dân. Ý thức tự học, học tập suốt đời của một bộ phận cán bộ, đảng viên và người dân, nhất là ở vùng sâu, vùng xa vẫn còn hạn chế.

4. Một số giải pháp thúc đẩy phong trào học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập

Thứ nhất, tăng cường tuyên truyền, phổ biến nâng cao nhận thức cho người dân và toàn xã hội về ý nghĩa của việc học tập suốt đời, xây dựng xã hội học tập và xây dựng các mô hình học tập trong điều kiện nền kinh tế số, xã hội số thông qua các phương tiện thông tin đại chúng, truyền thông xã hội, hệ thống thông tin cơ sở, các cơ sở giáo dục và các phương thức truyền thông khác.

Thứ hai, đẩy mạnh vận động, khuyến khích mọi tầng lớp nhân dân xây dựng, duy trì thói quen tự học, ý thức học tập suốt đời phù hợp với điều kiện cụ thể của mỗi cá

nhân. Các địa phương tích cực phát động cuộc vận động, phong trào thi đua về công tác khuyến học, khuyến tài, xây dựng xã hội học tập sâu rộng, gắn kết chặt chẽ và hiệu quả với các phong trào thi đua khác nhằm thúc đẩy việc học tập của mỗi cá nhân, trong từng gia đình, dòng họ và cộng đồng dân cư. Huy động sự tham gia, phối hợp của các doanh nghiệp để triển khai hiệu quả các phong trào, hoạt động thúc đẩy tự học, học thường xuyên, tham gia học tập trên môi trường công nghệ cho công nhân, người lao động; hỗ trợ người lao động có điều kiện thuận lợi để học tập suốt đời.

Thứ ba, phát triển giáo dục thường xuyên, đa dạng về nội dung, phương thức tổ chức dạy và học, kết hợp với ứng dụng công nghệ giáo dục hiện đại, khai thác nguồn tài nguyên giáo dục mở, kho học liệu số dùng chung, các nền tảng dạy và học trực tuyến mở để mở rộng tiếp cận và nâng cao chất lượng học tập.

Thứ tư, đẩy mạnh hợp tác, chia sẻ kinh nghiệm với các tổ chức quốc tế và các quốc gia phát triển trong lĩnh vực giáo dục người lớn, học tập suốt đời, học tập từ xa, học tập trực tuyến, xây dựng xã hội học tập.

Thứ năm, hoàn thiện cơ chế, chính sách về học tập suốt đời và xây dựng xã hội học tập, tạo điều kiện thuận lợi cho công nhân, người lao động được đào tạo, đào tạo lại, bồi dưỡng nâng cao trình độ, kỹ năng nghề nghiệp; hỗ trợ những người hết tuổi lao động, người nội trợ, người khuyết tật có điều kiện thuận lợi để học tập suốt đời. Nghiên cứu xây dựng triển khai các bộ tiêu chí đánh giá việc thực hiện xây dựng xã hội học tập của các địa phương; tiêu chí công dân học tập; tiêu chí gia đình học tập; tiêu chí công nhận xã học tập, tỉnh học tập và nhân rộng mô hình.

Thứ sáu, đẩy mạnh chuyển đổi số và ứng dụng công nghệ thông tin trong tổ chức các hoạt động học tập suốt đời. Các cơ sở giáo

dục cần phát triển mạnh đào tạo từ xa gắn với ứng dụng công nghệ mới, chú trọng bảo đảm kiểm định chất lượng chương trình. Đồng thời, đa dạng hóa nội dung giáo dục, đổi mới phương thức dạy và học, kết hợp công nghệ số, mạng xã hội và nguồn tài nguyên giáo dục mở nhằm mở rộng cơ hội tiếp cận và nâng cao chất lượng học tập cho mọi người dân.

Thứ bảy, chú trọng hỗ trợ và đẩy mạnh hoạt động của các thiết chế giáo dục chính quy và không chính quy, thiết chế văn hóa, các trung tâm học tập cộng đồng, tạo cơ hội và điều kiện thuận lợi cho các đối tượng học tập suốt đời. Thi đua đẩy mạnh phong trào học tập suốt đời trong gia đình, dòng họ, cộng đồng, đơn vị và xây dựng mô hình công dân học tập; xây dựng văn hóa học tập. Tiếp tục nâng cao chất lượng công tác phổ cập giáo dục, giáo dục bắt buộc, xóa mù chữ cho người lớn.

Thứ tám, nâng cao vai trò lãnh đạo của cấp ủy, chính quyền các cấp, trong đó người đứng đầu cần tiên phong nâng cao năng lực số và thúc đẩy chuyển đổi số tại cơ quan, địa phương. Chuyển đổi số phải được xác định là nhiệm vụ trọng tâm, gắn với cải cách hành chính và phát triển kinh tế - xã hội; đồng thời, bảo đảm người dân, doanh nghiệp được tạo điều kiện tiếp cận kỹ năng, dịch vụ và nền tảng số, lấy người dân và doanh nghiệp làm trung tâm, động lực của chuyển đổi số.

Chú thích:

1. Hồ Chí Minh toàn tập (1995). Tập 4. H. NXB Chính trị quốc gia, tr. 161.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2001). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX. H. NXB Chính trị quốc gia, tr. 35.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2006). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X. H. NXB Chính trị quốc gia, tr. 95.
4. Tổng kết đề án xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2012 - 2020. <https://moet.gov.vn>, ngày 18/6/2021.